

מזונות בנולד מהזרעה מלאכותית

השאלה:

האם חייב בעל האשה במזונות הולד שנולד כתוצאה מהזרעה מלאכותית?

תשובה:

הריון מתחלק לשני מצבים עקריים: (א) כאשר ההזרעה היא מבעל לאשתו: (ב) כאשר ההזרעה היא מזרע איש זר שאינו בעלה.

א. בהזרעה של בעל לאשתו – עקר השאלה היא האם הילד מתייחס אחרי אביו רק כשהוא נולד כתוצאה מיחסי מין רגילים, או בכל מקרה שהזרע שייך לבעל – הולד נחשב כבנו לכל דבר. המחבר מביא שורה ארוכה של פוסקים הסוברים שבכל מקרה שהזרע שייך לבעל – גם אם ההזרעה לא היתה כדרך כל הארץ – הולד נחשב כבנו לכל דבר. עקר דיונם של פוסקים אלו הוא בדין של "נתעברה ממנו באמבטי". יש המדמים דין זה להזרעה מלאכותית ויש הסוברים שגם אם ב"נתעברה באמבטי" אין הולד נחשב כבנו, אולם בהזרעה מלאכותית, שאפשר לדעת בודאות שהוא מזרע הבעל – יחשב כבנו לכל דבר. לעומתם, סבורים מיעוט הפוסקים שאין הולד נחשב כבנו לכל דבר, אלא רק לחומרא, וכדי לגדור עצמם באיסורי עריות, אבל לא לקולא, דהיינו אינו פוטר את אשת בעל הזרע מייבום ומחליצה, לא קיים הבעל בכך מצוה פריה ורביה ואינו יורשו.

ב. הזרעה בזרע של איש זר לאשת איש – המחבר מבחין בארבע אפשרויות:

(1) זרע של ישראל – במקרה זה יש דעות הסוברים שהולד אינו ממזר, כי ממזרות נוצרת רק כשקימת בעילת איסור. לדעה זו, שהולד כשר, הרי הוא מתייחס אחרי בעל הזרע וייחשב כבנו ויהיה האב חייב במזונותיו. לעומתם יש הסוברים שהולד ממזר, כי האיסור קיים בכל מקרה של יצירת ילד מזרע אסור. לשיטה זו חיוב המזונות תלוי בשאלה הכללית של חיוב מזונות לממזר.

(2) זרע של ממזר – לאותם הסוברים שממזרות ישנה אפילו בלא בעילת איסור הרי הולד ממזר ממה נפשך, לעומת זאת לאותם הסוברים שאין ממזרות אלא במקרה של בעילת איסור הולד ממזר רק לאותם הסוברים שהולד מתייחס אחרי בעל הזרע.

(3) זרע של גוי – במקרה זה ודאי שאין הולד מתייחס אחרי אביו הגוי, אינו נחשב כממזר והוא ישראל כשר כאמו. כאן אין כל חיוב מזונות מצד ההלכה, כי חיוב מזונות הוא רק על האב ולא על האם ובמקרה זה אין הולד מתייחס אחרי אביו. במקרה זה יחולו על האם חיובי מזונות מדין "צדקה".

4) לא ידוע ממי הזרע – מבחינת חיוב מזונות גם כאן תוטל החובה על האם מדין "צדקה", שהרי באופן מעשי לא ידוע מיהו אבי-הילד. חזר זה הוא השכיח ביותר וחמתבר דן בשאלה וזאת יש להטיל חיוב על בעל האשה לזון את הולד שנולד בהזרעה מלאכותית. מסקנתו היא: "כל עוד לא היתה התחייבות מפורשת מצידו לזון את הילד, הרי שהחיוב אם יוטל עליו יהיה רק מדין "צדקה" לזון קרובי אשתו. לאור צמצומה של החובה מדין "צדקה" – ובמיוחד פקיעת חיוב כזה במקרים של גירוש או מות האשה – הרי כדי להבטיח את מזונות הילד, יש צורך בהתחייבות מפורשת של הבעל לזון את הילד שיולד, התחייבות שתיערך באופן שתהא תקפה".

(י. אינדיג, דיני ישראל, כרך ב' עמ' 83-115, תשל"א).

מקורות נוספים: ראה אסיא, גליון ה', עמ' 28; שם, גליון ח', עמ' 24.

- אין הרוכא פועל את הרפואה, כי אם מכין וכסקל את הכסילה עד אשר יפעל הטבע, כי הוא הפועל.
- אל תישען בריפוייך בסמים הפועלים על דרך הטולה, כי רובם שנות וכזב.
- בלום פיק מלנבא ולגזור גזירות, ורוב דבריך יהיו נחנאי.
- השתדל בבקור חולה מהאביונים ועניי-עם בריפויים, כי אין לך צדקה גדולה מזו.
- אם לא יהיה החולה סר למשמעתך ואין עבדיו ואנשי-ביתו בעשות מצוותך מהר, גם לא יכבדוך כראוי, אל השתדל בריפוי.
- ביקור רוב ההולים, סיבת בלבול דעת הרופא ושינוי מפעליו.
- כל אשר יבוא הרופא מארץ רחוקה וידבר בלשון זכרי בלתי מוכן, יחשבוהו הטון-העם למשכיל ויתקבצו אליו ויתיעצו ממנו.

(מתוך "מוסר הרופאים", לר' יצחק בן שלמה ישוראלי
850-953).